

Інформація про автора

ВЛАСЕНКО Іван Володимирович - доктор економічних наук, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, готельно-ресторанної справи та туризму, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Пирогова 3, e - mail: vlasenkovanya@ mail.ru)

VLASENKO Ivan - Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Management of Foreign Economic Activity, Hotel and Restaurant Business and Tourism, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Pirogov str. 3, e - mail: vlasenkovanya@ mail.ru)

ВЛАСЕНКО Иван Владимирович - доктор экономических наук, доцент кафедры менеджмента внешнеэкономической деятельности, гостинично-ресторанного дела и туризма, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Пирогова, 3, e - mail: vlasenkovanya@ mail.ru)

УДК 336.338

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ ©

Н. І. БУРЛАКА,
кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри
економіки та аналізу,
О. М. БАЛТРЕМУС,
кандидат економічних наук,
асистент кафедри
фінансів та кредиту,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Аграрний сектор української національної економіки формує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави. Україна постійно розширює географію експорту аграрної продукції. Вінницька область має один із найпотужніших у державі агропромислових комплексів, займаючи при цьому провідні позиції за обсягом виробництва валової продукції сільського господарства. Незважаючи на певні досягнення в розвитку аграрної сфери, в Україні ще багато

питань чекають на вирішення. Економічні можливості аграрного сектора України використовуються не в повному обсязі. Необхідною є постійна та ефективна державна підтримка сільськогосподарського виробництва.

Ключові слова: сільське господарство, аграрний сектор, регулювання, виробництво, тенденції розвитку, ціна, ефективність, стратегія, експорт, інтеграція.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 8.

Постановка проблеми. Україна – це країна з потужним агропромисловим потенціалом та величезними перспективами розвитку сільського господарства. Вона має сприятливі кліматичні умови і володіє якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва.

Потреба створення умов для пріоритетного розвитку агропромислового комплексу та підсилення соціальної орієнтованості аграрної політики зумовлена винятковою важливістю галузі в національній економіці України, у житті людини і суспільства, а також незамінністю продукції, що виробляється в сільському господарстві і потребою відродження селянства як носія національної культури і моралі, як господаря на землі.

Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, дає значній частині сільського населення робочі місця. Він формує близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньоторгівельне сальдо. Завдяки динамічному нарощенню виробництва у ключових галузях сільське господарство не лише забезпечує продовольчу безпеку країни, стає основою для створення нових робочих місць на селі, а й залишається провідним бюджетоутворюючим фактором, забезпечуючи зростання ВВП у період кризи на 14-17%. Але економічні можливості аграрного сектора України використовуються не повністю.

Основними нормативно-правовими документами, які виражають державну підтримку аграрного сектору сьогодні, є Закони України "Про державну підтримку сільського господарства України" від 24.06.2004р., "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" від 18.01.2005 р. Положення щодо стратегічних засад державного регулювання аграрного сектору містяться, зокрема, у "Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року. Стратегії розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 року. Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020". Мінагрополітики України розроблено проект Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки.

Незважаючи на певні досягнення в розвитку аграрної сфери, в Україні ще багато питань чекають на вирішення. Для того, щоб сільське господарство в нашій країні розвивалося, потрібні суттєві зміни у цінній політиці. Сільському господарству потрібні стабільні ціни, орієнтуючись на які фермери могли б визначати оптимальний обсяг виробництва продукції. Ціновий механізм повинен стати головною ланкою аграрного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти тенденцій розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні й світі висвітлюються в роботах вітчизняних учених, зокрема, М. Зубця [1], П. Саблука [1], Г. Калетніка [2, 3, 4], Ю. Лупенка [5], В. Месея-Веселяка, М. Федорова [1], О. Шпикуляка [4], та інших. Однак питання економічного розвитку АПК в сучасних умовах потребують вдосконалення підходів до формування сучасної стратегії економічного розвитку агропромислового виробництва.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення сучасного стану аграрного сектора економіки України та обґрунтування основних пріоритетів розвитку системи агроекономічних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Окрім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, аграрний сектор України безперечно спроможний на вагомий внесок у забезпечення світової продовольчої безпеки.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективною інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

Відчутні результати з диверсифікації аграрного експорту: Україна стрімко відкриває для сільськогосподарських товаровиробників нові міжнародні ринки. Парувано Угоду про вільну торгівлю з Канадою, Єгиптом, Ізраїлем. Китай у 2015 році був одним із найбільших імпортерів української аграрної та продовольчої продукції. За 10 місяців 2015 року експортували до КНР продукції на 1,1 млрд дол. США, що в 2,3 рази більше, ніж за аналогічний період попереднього року.

Україна постійно розширює географію експорту аграрної продукції, нарощуючи темпи та обсяги поставок на зовнішні ринки. В останні роки вона вийшла на ринки Японії, Тайваню, Швейцарії, Об'єднаних Арабських Еміратів та Південно-Африканської Республіки. Також підвищується експорт аграрної продукції до країн ЄС. Аграрний комплекс України залишається одним із ключових наповнювачів бюджету. Як результат, сільське господарство залишається однією із основних експортних галузей України.

В Україні спостерігається позитивна динаміка зовнішньої торгівлі, особливо в частині експорту.

Високий рівень аграрного виробництва відкриває можливості перед вітчизняним виробником для того, щоб нарощувати експорт сільськогосподарської продукції. На сьогодні екпортується 98% насіння ріпаку, 90% соняшникової олії, понад 50% кукурудзи та сої. В останні роки Україна вийшла на передові позиції по експорту у світі, це стосується соняшникової олії (1 місце) та зерна: кукурудзи (3 місце), ячменю (4 місце) та пшениці (6 місце) [2].

Міжнародна інтеграція України висуває нові вимоги до вітчизняного аграрного сектору. Йому потрібно працювати в умовах жорсткої конкуренції з товаровиробниками, що мають в рази більший рівень державної підтримки, ніж в Україні.

Формування позитивного іміджу вітчизняних товаровиробників є одним із найважливіших напрямів просування сільськогосподарської продукції на зовнішні ринки.

Вінницька область має один із найпотужніших у державі агропромисловий комплекс. Його основу складають 2121 сільськогосподарське підприємство, в т.ч. 1464 селянських фермерських господарств. Кількість громадян, яким надані землі у власність і користування, становить понад 1,3 млн. станом на 01.01.2015 року.

В області функціонують 4 науково-дослідні станції, Інститут кормів УААН, Вінницький національний аграрний університет, 4 коледжі та 5 технікумів.

В галузі зайнято біля 48,8 тис. працівників. Земельний фонд Вінницької області становить 2649,2 тис. га, з якого до господарського використання залучено майже 78 % всієї площі. В області на 10.01.2015р. використовується 2 014,5 тис. га сільськогосподарських угідь, з них 1 725,0 тис. га ріллі, 51,5 тис. га багаторічних насаджень, 236,9 природних кормових угідь, 1,1 тис. га перелогів. За розмірами сільськогосподарських угідь область займає серед областей України 9 місце.

Вітчизняний аграрний сектор за відсутності дієвої державної програми розвитку здебільшого функціонує за рахунок природних переваг України. Наявні ресурси помітно скорочуються, потоки інвестицій, зважаючи на економічну й політичну нестабільність країни, досить незначні. Змінити ситуацію можна за рахунок ефективних інноваційних проектів, які забезпечать прибутки інвесторам і збережуть природний потенціал.

Економічні реалії сьогодення змушують обирати альтернативні шляхи використання обмежених ресурсів. Деякі блага, що всього тільки півстоліття тому були суспільними і не мали альтернативної вартості, сьогодні перетворились на економічні. Насамперед, це чисте довкілля.

Пошук різних шляхів розвитку виробництва приводить нас до усвідомленої необхідності інноваційної його перебудови.

Таблиця 1

**Вартість валової продукції сільськогосподарських підприємств
Вінницької області за 2000-2014 роки**

Рік	Вартість валової продукції сільського господарства			Вартість валової продукції сільського господарства на 100 га с.-г. угідь	
	усього, млн грн	у тому числі рослинництва, млн. грн	частка продукції рослинництва, %	усього, млн грн	у тому числі рослинництва
2000	4269	3487	81,7	297	243
2005	4089	3360	82,2	338	277
2010	6451	5548	86,0	512	441
2011	8143	7194	88,3	643	568
2012	7765	6488	83,6	608	508
2013	10621	8131	76,6	828	634
2014	12320	8891	72,2	966	697

Джерело: розраховано за даними Держкомстату України

У світовій економіці життєвий цикл продукції стає все коротшим. Але такі тенденції лише опосередковано стосуються аграрного сектора, адже сільськогосподарська продукція – традиційна і незмінна.

Ефективність – це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами.

Економічною оцінкою результатів діяльності аграрних підприємств є вартість валової продукції сільського господарства.

Вінницька область має найбільший бурякоцукровий комплекс, займає провідні позиції по валових зборах зернових культур, в картоплярстві, садівництві та тваринництві. В області станом на 01.01.2015 р. сконцентровано 13-14 % наявних в Україні площ цукрових буряків і 5-6 % зернових культур.

За обсягом виробництва валової продукції сільського господарства у 2015 році Вінницька область займає домінуючу позицію (рис. 1).

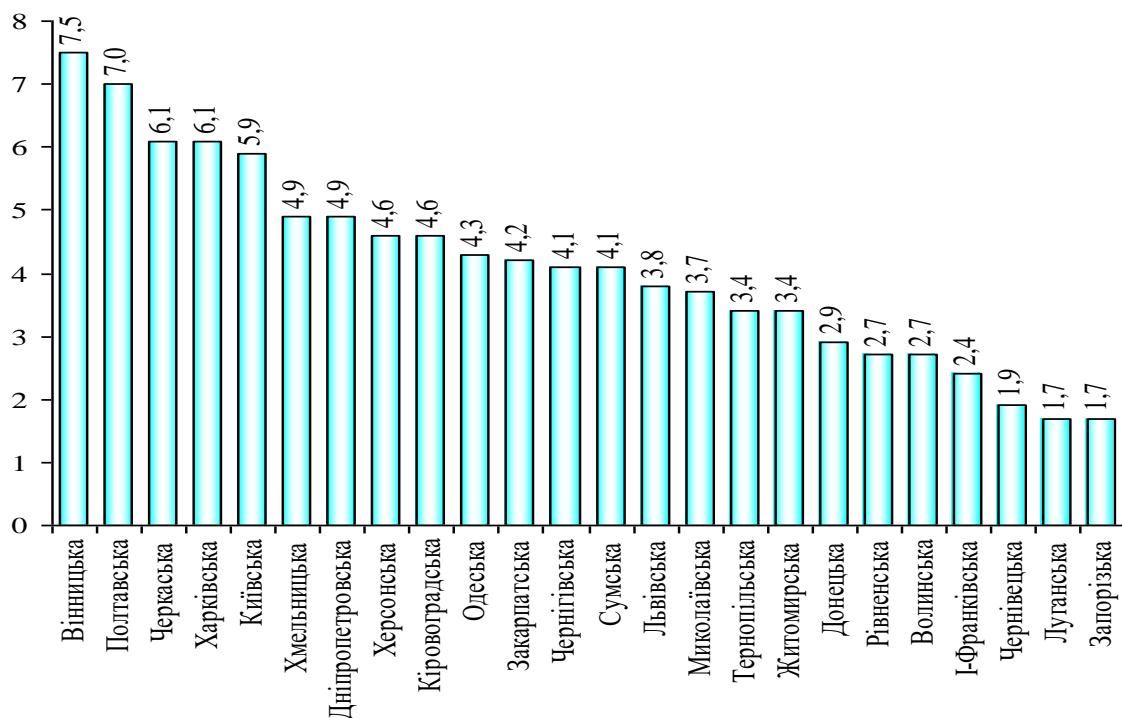

Рис.1. Розподіл регіонів за обсягом виробництва валової продукції сільського господарства у 2015 році (частка у загальному обсязі)

Джерело: за даними Держкомстату України

Враховуючи природно-кліматичні та інші особливості регіону, його значні потенційні можливості в розвитку сільськогосподарського виробництва (бурякоцукрового комплексу, зерновиробництва, картоплярства, садівництва та тваринництва), галузей харчової та переробної промисловості, Вінниччина може в перспективі виробляти 4-5 млн. тонн зерна, 5-6 млн. тонн цукросировини (650-700 тонн цукру), 150-210 тис. тонн м'яса (в забійній вазі), 900-1100 тис. тонн молока, а також в значних об'ємах іншої продукції. Зважаючи на потенційні можливості виробництва нагальним є питання експорту.

Аграрії Вінницької області зацікавлені у доступі продукції на китайський ринок. В загальному обсязі експорту продукції агропромислового комплексу Вінницької області за перше півріччя 2015 року частка торгівлі з Китаєм займає 10,1 %, або на суму 28,6 млн. дол. США. Найбільше експортовано до Китаю олії соняшникової – на 21,2 млн. дол. США (74 %), олії ріпакової - на 7,1 млн. дол. США (24,7 %), молочних продуктів – на 235 тис. дол. США (0,8 %), олії соєвої – на 239,4 тис. дол. США (0,84 %), та спирту етилового – на 122 тис. дол. США (0,4 %).

Висновки. Таким чином, у період кризи саме сільське господарство продовжує сприяти росту ВВП, залишається наповнювачем бюджету, вагомим антиінфляційним фактором та позитивно впливає на платіжний баланс.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективною інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

Список використаних джерел

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М. В. Зубець, П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров [та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦ "ІАЕ", 2011. – 1008 с.

2. Калетнік Г.М. Державна фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників / Г.М. Калетнік, Н.В. Пришляк // Економіка АПК. – 2010. – №8. – С. 52-55.

3. Калетнік Г. М. Соціально-економічне становище населення та його вплив на формування продовольчої безпеки / Г.М.Калетнік, Г.О. Пчелянська // Економіка АПК. – 2011. – №7. – С. 36-41.

4. Калетнік Г. М. Інституціональні засади функціональності інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку: теоретичні аспекти / Г.М.Калетнік, Г.О. Пчелянська, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2012. – №7. – С. 132-139.

5. Лупенко Ю. О. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної інтеграції аграрного сектору України: завдання агроекономічної науки./ Ю.О. Лупенко // Економіка АПК. – 2015. – №6. – С. 5–12.

6. Офіційний сайт Держкомстату України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

7. Онегіна В.М. Інституційна основа аграрної політики: українські реалії й досвід США та ЄС. / В.М. Онегіна, Н.В. // Економіка АПК. – 2016. – №1. – С. 18-23.

8. Статистичний щорічник України за 2014 р. / [за ред. О.Г. Осауленко; віповід. за вип. П.П. Забродський]. – К. : Держкомстат України, 2014. – 625 с.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku) / M. V. Zubets, P. T. Sabluk, V. Ya. Mesel-Veseliak, M. M. Fedorov [ta in.]; za red. M. V. Prysiazhniuka, M. V. Zubtsia, P. T. Sabluka, V. Ya. Mesel-Veseliaka, M. M. Fedorova. – K. : NNTs "IAE", 2011. – 1008 s.

2. Kaletnik G.M. Derzhavna finansova pidtrymka sil'skohospodars'kykh tovarovyrobnykiv / G.M. Kaletnik, N.V. Pryshlyak // Ekonomika APK. – 2010. – №8.– S. 52-55.
3. Kaletnik G.M. Sotsial'no-ekonomichne stanovyshe naselennya ta yoho vplyv na formuvannya prodovol'choyi bezpeky / G.M. Kaletnik, G.O. Pchelyanska // Ekonomika APK. – 2011. – №7.– S. 36-41.
4. Kaletnik G.M. Instytutsial'ni zasady funktsional'nosti infrastruktury ta tsinoutvorennya u rozvytku ahrarnoho rynku: teoretychni aspekty / G.M. Kaletnik, G.O. Pchelyanska, O.G. Shpykulyak // Ekonomika APK. 2012. – №7.– S. 132-139.
5. Lupenko Yu.O. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku mizhnarodnoi intehratsii ahrarnoho sektoru Ukrainy: zavdannia ahroekonomichnoi nauky./ Yu.O. Lupenko // Ekonomika APK. – 2015. – №6. – S. 5–12.
6. Ofitsiyniy sait Derzhkomstatu Ukrainy. – Rezhym dostupu: www.ukrstat.gov.ua.
7. Onehina V.M. Instytutsiina osnova ahrarnoi polityky: ukrainski realii y dosvid SShA ta YeS. / V.M. Onehina, N.V. // Ekonomika APK. – 2016. – №1.– S. 18-23.
8. Statystychniy shchorichnyk Ukrainy za 2014 r. / [za red. O.H. Osaulenko; vipovid. za vyp. P.P. Zabrodskiy]. – K. : Derzhkomstat Ukrainy, 2014. – 625 s.

ANNOTATION

STATE AND PROSPECTS OF AGRIBUSINESS IN UKRAINE

BURLAKA Nelia,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics
and Analysis

BALTREMUS Olha,
Candidate of Economic Sciences
assistant of the Department of Finance and Credit,
Vinnitsia National Agrarian University
(Vinnitsa)

Ukrainian agrarian sector of the national economy ensures food security and the food sovereignty of our country. Economic opportunities of the agricultural sector of Ukraine is not fully utilized. It has been determined that there is necessity of state support of agricultural production. Despite some advances in the development of the agrarian sector in Ukraine there are still many questions waiting for the decision. Ukraine is constantly expanding the geography of export of agricultural products. Vinnitsia region has one of the most powerful agro-industrial complex in the country, occupies leading positions on volume of gross agricultural output.

Keywords: agriculture, agrarian sector, management, production trends, price, performance, strategy, export and integration.

Tabl. 1. Fig. 1. Lit. 8.

АННОТАЦИЯ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

*БУРЛАКА Неля Ивановна,
кандидат экономических наук,
доцент кафедры экономики и анализа
БАЛТРЕМУС Ольга Михайловна,
кандидат экономических наук,
ассистент кафедры финансов и кредита,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

Аграрный сектор украинской национальной экономики обеспечивает продовольственную безопасность и продовольственную независимость нашей страны. Экономические возможности аграрного сектора Украины используются не полностью. Необходима государственная поддержка сельскохозяйственного производства. Несмотря на определенные достижения в развитии аграрной сферы, в Украине еще много вопросов ожидают решения. Украина постоянно расширяет географию экспорта аграрной продукции. Винницкая область имеет один из самых мощных в стране агропромышленный комплекс, занимает ведущие позиции по объему производства валовой продукции сельского хозяйства.

Ключевые слова: сельское хозяйство, аграрный сектор, регулирование, производство, тенденции развития, цена, эффективность, стратегия, экспорт, интеграция.

Табл. 1. Рис. 1. Лит. 8.

Інформація про авторів

БУРЛАКА Неля Іванівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та аналізу, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, burlaka-n@mail.ru)

БАЛТРЕМУС Ольга Михайлівна - кандидат економічних наук, асистент кафедри фінансів та кредиту, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3)

BURLAKA Nelia - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Analysis, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Sonyachna Str. 3, e-mail: burlaka-n@mail.ru)

BALTREMUS Olha - Candidate of Economic Sciences, assistant of the Department of Finance and Credit, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, Sonyachna Str. 3, e-mail)

БУРЛАКА Неля Ивановна - кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и анализа, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: burlaka-n@mail.ru)

БАЛТРЕМУС Ольга Михайловна - кандидат экономических наук, ассистент кафедры финансов и кредита, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail:

